

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ШЕВЧУК МИХАЙЛО ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 347.73:336.22+34:004

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН,
ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ СПРАВЛЯННЯМ ПОДАТКУ
НА МАЙНО В УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Хмельницький – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
СОЛОШКІНА Ірина Володимирівна
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
доцент кафедри державно-правових дисциплін.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
МУЗИКА-СТЕФАНЧУК Оксана Анатоліївна,
Інститут права Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри фінансового права;

кандидат юридичних наук, доцент,
СТОРОЖУК Ірина Петрівна,
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова,
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права.

Захист відбудеться *«14» травня 2021 року о 12.00* годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 70.895.02 у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова за адресою: 29013, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 8, конференц-зал (ауд. 907).

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова за адресою: 29013, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 38.

Автореферат розісланий *«13» квітня 2021 року*.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Олена ЧЕРНЯК

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сьогодні, однією з основних задач української держави є побудова інформаційного суспільства. Для цього в усі сфери суспільного життя впроваджуються новітні інформаційно-комунікаційні технології. Не винятком є і податкова сфера. Податки відіграють надзвичайно важливу роль в економічних відносинах будь-якої держави бо є головним джерелом наповнення як місцевих так і державного бюджетів. З актуалізацією в 2014 році питань фінансової децентралізації саме майнове оподаткування зайняло провідне місце щодо наповнення місцевих бюджетів. Податки на майно існують практично в усіх країнах, в тому числі і в Україні.

Податок на нерухоме майно є основним податком, який покликаний задовольнити потреби місцевих органів влади в наповненні доходів місцевих бюджетів. З досвіду інших країн, база податку на нерухоме майно є відносно мало мобільною, а тому ухилятися від сплати цього податку важко.

Безперечно, важливим компонентом ефективного оподаткування майна є відповідне інформаційне забезпечення такого процесу, зокрема, належна поінформованість і обізнаність як державних, насамперед, податкових органів, так і платників податків.

Для ефективного здійснення інформаційного забезпечення податкових органів, пов'язаного зі справлянням податку на майно в Україні, важливу роль відіграє його правове забезпечення. Складність формування нормативно-правової бази як юридичного засобу досягнення ефективного інформаційного забезпечення діяльності податкових органів, включаючи і справляння податку на майно, в тому, що нові нормативно-правові акти створювались в період дії старого законодавства або за повної відсутності такого, у зв'язку з чим вступали в протиріччя з ним чи відставали від розвитку даних відносин.

Наразі існує чимала кількість дискусійних питань, які потребують подальших досліджень, зокрема, поглиблення теоретичних розробок стосовно правового регулювання інформаційного забезпечення майнового оподаткування, оцінювання діючої системи інформаційного забезпечення податків на майно в Україні, подальшого пошуку напрямів його вдосконалення, що зумовлює і актуальність обраної теми дослідження.

Різні аспекти правового забезпечення, насамперед, суспільних інформаційних відносин, що пов'язані зі справлянням податків, чи права на інформацію (включаючи і податкову інформацію) в цілому, відображено у публікаціях ряду українських дослідників. Серед них доцільно виділити праці таких вчених як: В. Д. Гавловський, В. В. Гриценко, О. Г. Додонов, О. О. Дмитрик, С. І. Косенчук, Б. А. Кормич, М. П. Кучерявенко, О. А. Мандзюк, О. А. Музика-Стефанчук, А. М. Новицький, Н. Б. Новицька, В. М. Росоловський, І. Л. Самсін, М. В. Синьков, В. С. Цимбалюк, та інших.

При дослідженні інших питань теми дисертації застосовані теоретичні положення, що відображені у працях таких дослідників, як: І. В. Аристова, К. І. Беляков, Г. М. Білецька, Р. А. Калюжний, Л. О. Матвейчук, А. М. Мельник, А. М. Новицький, Н. Б. Новицька, С. М. Попова, І. В. Солошкіна, І. П. Сторожук, В. С. Цимбалюк, М. Я. Швець та інших.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до планових тем юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та напрямів наукових досліджень кафедри державно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна на 2016–2019 роки «Реформування адміністративного права в умовах сучасних соціально-політичних трансформацій» (державний реєстраційний номер 0116U000915), а також Плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» у 2015 році, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04 березня 2015 року № 213-р, Стратегічного плану розвитку ДФС України на 2015–2018 рр. затвердженого наказом ДФС України від 12 лютого 2015 року № 80.

Тема дисертації затверджена (протокол № 3 від 06 листопада 2015 року) рішенням вченої ради юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є визначення особливостей правового регулювання інформаційних відносин, пов'язаних зі справлянням податку на майно в Україні, з метою розроблення конкретних пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення правового регулювання таких відносин.

Для досягнення поставленої мети у процесі дослідження визначені орієнтовні основні завдання:

- з'ясувати поняття та завдання інформаційних відносин у податковій сфері;
- охарактеризувати особливості податкової інформації як об'єкта інформаційних відносин;
- розкрити нормативно-правове забезпечення податкової інформації;
- з'ясувати особливості правового регулювання інформаційних відносин, пов'язаних із справлянням податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки;
- встановити особливості правового регулювання інформаційних відносин, пов'язаних із справлянням транспортного податку;
- розкрити особливості правового регулювання інформаційних відносин, пов'язаних із справлянням плати за землю;
- з'ясувати на основі зарубіжного досвіду перспективи і шляхи вдосконалення правового регулювання інформаційних відносин, пов'язаних зі справлянням податку на майно в Україні;
- розробити конкретні пропозиції та рекомендації щодо удосконалення правового регулювання інформаційних відносин під час справляння податку на майно в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, пов'язані з інформаційним забезпеченням органів Державної податкової служби України під час справляння податку на майно в Україні.

Предмет дослідження становить правове регулювання інформаційних відносин, пов'язаних зі справлянням податку на майно в Україні.

Методи дослідження. У процесі дисертаційного дослідження були використані загально-наукові і спеціальні методи. Методи дослідження визначено за допомогою комплексного підходу, що разом із системним, діалектичним, історичним, догматичним та іншими підходами визначають сутність об'ємного (в просторі, часі та колу суб'єктів) сприйняття інформаційного забезпечення органів Державної податкової служби України. Стосовно зазначених підходів запропоновано комплексно застосовувати окремі методи, способи, засоби у складі методик розкриття тематики дослідження, що зазначено при викладенні окремих його компонентів:

– *метод порівняльно-правового аналізу* нормативно-правових актів та наукових джерел було покладено в основу синтезу при поглибленні обґрунтування відомих та формуванні нових наукових знань щодо правового регулювання інформаційного забезпечення органів податкової служби, пов'язаного зі справлянням податку на майно в Україні також застосовувався при визначенні поняття та особливостей інформаційних відносин в податковій сфері, визначенні податкової інформації, як об'єкта інформаційних відносин та ін. (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1);

– *метод прикладного системного аналізу соціальних явищ* дозволив визначити проблемну ситуацію щодо об'єкта та предмета дослідження (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3);

– *формально-логічний метод* у єдності із соціологічними методами дозволяють сформулювати на засадах діалектичної логіки стан інформаційного забезпечення органів податкової служби, пов'язаного зі справлянням податку на майно в Україні (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3);

– *методи експертних оцінок, екстраполяції, аналогії, евристика* у комплексі, як методика дослідження дозволили сформулювати окремі, часткові за етапами (вступ, підрозділи та розділи, висновки) дисертації та загальні висновки, прогнози та рекомендації для подальшого удосконалення інформаційного забезпечення органів податкової служби, пов'язаного зі справлянням податку на майно в Україні;

– *метод компіляції окремих теоретичних положень*, висвітлених у працях різних дослідників, дозволив сформулювати їх системні, множинні складові: адміністративні, організаційні, фінансово-економічні, політичні, соціологічні, філософські та ін. у складі правознавства, зокрема у змісті тріади – адміністративного права, фінансового права та інформаційного права (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є першим в Україні комплексним дослідженням правового регулювання інформаційних відносин, пов'язаних із справлянням податку на майно в Україні. За результатами дослідження сформульовано та обґрунтовано низку наукових положень, що виносяться на захист, зокрема:

вперше:

1) запропоновано авторське визначення поняття «інформаційні бази даних оподаткування» як групи взаємопов'язаних задокументованих одиниць

інформації, що об'єднані в автоматизованих інформаційних системах за певними ознаками та використовуються для нарахування податку;

2) сформульовано авторське визначення поняття «фіскальної інформації» як сукупності фінансових відомостей, що повідомляються органам державної податкової служби у зв'язку з формуванням дохідної частини Державного бюджету України та місцевих бюджетів;

3) запропоновано класифікувати інформаційно-податкові правовідносини при справлянні податку на майно за об'єктом оподаткування на: а) інформаційно-податкові правовідносини при справлянні податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; б) інформаційно-податкові правовідносини при справлянні транспортного податку; в) інформаційно-податкові правовідносини при справлянні плати за землю;

4) виокремлено класифікацію інформації, що забезпечує процес справляння податку на майно, на такі види: а) попередню; б) безпосередню; в) похідну. Запропоновано розрізнити інформаційні відносини, пов'язані зі справлянням податку на майно в Україні, як такі, що передують справлянню податку на майно, що є безпосередньо частиною справляння податку на майно, та такі, що є похідними від процесу справляння податку на майно;

5) обґрунтовано пропозицію про доцільність уточнення в ст. 16 Закону України «Про інформацію» визначення «податкової інформації» та доповнення ст. 14 Податкового кодексу України поняттям «інформаційної бази даних оподаткування»;

удосконалено:

б) теоретичне обґрунтування розуміння електронного оподаткування як форми організації державного управління оподаткуванням, що здійснюється за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій та мережі Інтернет;

7) підходи до визначення сутності поняття «податкова інформація» як сукупність відомостей і даних, що створені або отримані суб'єктами інформаційних відносин у процесі діяльності в податковій сфері (а не поточної діяльності) та необхідні для реалізації покладених на контролюючі органи завдань і функцій у порядку, встановленому Податковим кодексом України;

8) наукові положення про необхідність формування інформаційної бази для нарахування податку на майно відмінне від земельної ділянки не на основі оподаткування площі, а виходячи з кадастрової вартості майна та обов'язкового корегування його вартості, через певний період, враховуючи вартість покращень та вартість земельної ділянки;

9) підходи до визначення шляхів імплементації зарубіжного досвіду щодо правового регулювання інформаційного забезпечення адміністрування майнових податків в контексті європейської інтеграції;

дістало подальшого розвитку:

10) положення про співвідношення «інформаційне суспільство – електронне урядування – електронне оподаткування». Обґрунтовано, що електронне оподаткування потрібно розглядати як сучасний механізм державного управління у сфері податків, який формується у взаємозв'язку з електронним урядуванням та є складовою інформаційного суспільства країни;

11) теоретичні положення відносно класифікації податкової інформації щодо об'єктів оподаткування та платників на первинну (внутрішню) та вторинну (зовнішню);

12) твердження про необхідність застосування принципу транспарентності, який включає в себе: право доступу до публічної інформації, відкритість, прозорість, гласність, підзвітність, вимогу спрощення мови адміністрування, не лише при організації діяльності органів державної податкової служби, але як основоположний принцип функціонування податкової інформації зокрема, та інформаційно-податкових відносин в цілому;

13) визначення правового регулювання інформаційних відносин пов'язаних з справлянням податку на майно, як здійснюваного державою за допомогою системи правових засобів владного впливу на інформаційні відносини, пов'язані з справлянням податку на майно з метою їх закріплення, розвитку і охорони.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у тому, що вони можуть бути комплексно застосовані як у правотворчості, так і у правозастосуванні та правовій науці й освіті:

– у *правотворчій діяльності* – для удосконалення відповідних законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють суспільні інформаційні відносини, при гармонізації галузевого адміністративного, інформаційного та податкового законодавства;

– у *правозастосовній діяльності* – при комплексній реалізації норм правових актів, що регулюють інформаційні й податкові відносини в Україні, кваліфікації адміністративних правовідносин пов'язаних із справлянням податків та їх адмініструванням;

– у *науковій-дослідній діяльності* – для подальшого проведення теоретичних пошуків щодо вирішення проблем правового регулювання інформаційного забезпечення органів Державної податкової служби України, пов'язаного зі справлянням податку на майно в Україні;

– у *навчальному процесі*– при підготовці підручників, навчальних посібників, розробці курсів лекцій, навчально-методичних матеріалів і проведенні занять з таких дисциплін, як «Інформаційне право», «Податкове право», «Адміністрування податків», «Фінансово-правова інформатика», «Податкова інформатика», та інших, для підвищення рівня правової освіти і культури платників податків, та у системі підвищення кваліфікації працівників органів державної податкової служби.

Особистий внесок здобувача полягає в авторському баченні інформаційного забезпечення органів Державної податкової служби України під час справляння податку на майно в Україні як великої, складної, ієрархічної підсистеми в системі правового забезпечення суспільних відносин пов'язаних з інформатикою, інформатизацією та інформаційним суспільством, електронного урядування.

Дисертаційне дослідження виконано самостійно, сформульовані в ньому положення та висновки обґрунтовані та підтверджені особистими дослідженнями автора.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дисертації обговорено на засіданні кафедри державно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Окремі положення дисертації оприлюднено дисертантом на наукових конференціях: «Актуальні дослідження правової та історичної науки» (м. Тернопіль, 14 травня 2020 року); «Актуальні дослідження правової та історичної науки» (м. Тернопіль, 15 жовтня 2020 року).

Публікації. Основні наукові результати дисертації відображено у 10 наукових працях, з них 8 – наукові статті в юридичних фахових виданнях України, 2 тези на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що охоплюють 6 підрозділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків до роботи, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 205 сторінок, з яких основний текст дисертації – 170 сторінок та список використаних джерел – 182 джерела на 19 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дослідження, визначається стан наукової розробки проблеми, з'ясовується його зв'язок з науковими програмами, планами, темами, формулюється мета, завдання, визначається об'єкт, предмет і методи дослідження, розкривається наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, наводяться відомості про їхню апробацію.

Розділ 1 «Теоретико-правові аспекти інформаційних відносин в податковій сфері» складається з трьох підрозділів, у яких визначено поняття та особливості інформаційних відносин, охарактеризовано податкову інформацію, як об'єкт інформаційних відносин та досліджено нормативно-правове забезпечення інформаційних відносин в податковій сфері.

У *підрозділі 1.1 «Поняття та особливості інформаційних відносин в податковій сфері»* досліджено правовідносини в цілому та інформаційні правовідносини зокрема. З'ясовано, що відносини, які формуються стосовно податкової інформації та її обігу, є інформаційними правовідносинами в податковій сфері. Дані інформаційно-податкові правовідносини набувають галузевої конкретизації, а загальні ознаки правовідносин трансформуються відносно її інформаційної та податкової складових.

Інформаційно-податкові правовідносини є суспільними відносинами, що виникають в сфері обігу інформації в податковій сфері і регулюються податковим і інформаційним законодавством.

Суб'єкти інформаційно-податкових відносин не виходять за межі переліку суб'єктів інформаційних відносин, але, функціонуючи в податковій сфері, суб'єкт конкретизується і чітко визначається як суб'єкт інформаційно-податкової сфери. Об'єктом інформаційно-податкових правовідносин виступає не просто інформація, а саме податкова інформація. Змістом інформаційно-податкових відносин є система прав та обов'язків їх учасників, які також є

складовими прав, обов'язків чи повноважень суб'єктів податкових правовідносин та передбачені в статтях 16-21 Податкового кодексу України.

У дисертації проаналізовано класифікацію інформаційно-податкових відносин, що дало можливість, виходячи з практики застосування майнових податків, класифікувати інформаційно-податкові відносини у сфері майнових податків на такі, що пов'язані з справлянням податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортного податку, плати за землю.

У підрозділі 1.2 *«Податкова інформація як об'єкт інформаційних відносин»* проаналізовано особливості податкової інформації, розмежовано зовнішню і внутрішню інформацію. Встановлено, що, визнаючи митні органи контролюючими органами в податковій сфері, держава однозначно відносить інформацію, що охоплює митний напрям з питань оподаткування до податкової інформації. Тобто складовими податкової інформації є відомості і дані, які необхідні для реалізації покладених на податкові і митні органи завдань і функцій у порядку, встановленому Податковим кодексом України.

Встановлено, що органи Державної податкової служби України під час своєї діяльності використовують інформацію та інформаційні ресурси. Тому ефективне функціонування податкових органів можливе лише при застосуванні відповідного комплексу інформаційних заходів, що охоплює подання, накопичення та комп'ютерну обробку певних податкових даних, зокрема, звітність, облік платників податків, їх реєстрація та використання аналітичних процедур для їх глибинного, оперативного аналізу та прийняття рішень.

Основним документом, матеріальним носієм податкової інформації, що подається платниками податків до органів Державної податкової служби України, є податкова декларація (розрахунок), на підставі якої здійснюється нарахування та/або сплата податкового зобов'язання. Основним джерелом інформаційного забезпечення діяльності податкових органів є інформаційні бази даних. Перелік баз даних, створених для інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності контролюючих органів, затверджується Державною податковою службою України.

Інформаційне забезпечення можна розглядати як діяльність, що полягає у забезпеченні суб'єктів оподаткування конкретними відомостями і є процесом створення оптимальних умов для задоволення інформаційних потреб і реалізації прав та обов'язків на основі формування і використання інформаційних ресурсів в податковій сфері.

У підрозділі 1.3 *«Нормативно-правове забезпечення інформаційних відносин в податковій сфері»* умовно виокремленні та проаналізовані кілька етапів становлення нормативно-правового забезпечення у сфері діяльності податкових органів у незалежній Україні, а саме: підготовчий етап (1991 – 2007 рр.), під час якого були закладені основні засади розвитку інформаційного суспільства та визначені найбільш загальні аспекти залучення сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; етап розбудови (2007-2014 рр.) під час якого сформовано спеціальне інформаційне законодавство та запроваджено електронне оподаткування; сучасний етап (2014 – по теперішній час) – характеризується модернізацією системи міжгалузевої та міждержавної

електронної взаємодії.

Встановлено, що особливою формою діяльності органів державної податкової служби у сфері електронного врядування є електронне оподаткування. На сучасному етапі активно розвивається така складова електронного оподаткування, як електронний сервіс, що є персоніфікованим і безпечним електронним сервісом, метою якого є забезпечити безконтактний спосіб взаємодії платника податків та Державної податкової служби України з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (в тому числі і з використанням хмарних технологій).

Розділ 2 «Особливості правового регулювання видових інформаційних відносин, пов'язаних із справлянням податку на майно в Україні» розкриває функціонування кожного з майнових податків через призму руху інформації, яку умовно поділено на попередню, безпосередню та похідну. У той же час вони мають тісний взаємозв'язок, що відображає постійний характер інформаційного контакту під час сплати майнового податку.

Попередня інформація в майновому оподаткуванні – це інформація, пов'язана з формуванням певного правового підґрунтя, а також баз даних стосовно об'єкта оподаткування та його суб'єкта. Попередня інформація є надзвичайно важлива, бо саме від того, які засади покладено в основу податкового механізму податку на майно, буде залежати його ефективність і стабільність дохідних джерел відповідних бюджетів, а від так – успішний соціальний та економічний розвиток територій.

Безпосередня інформація – це органічна частина процесу стягнення податку на майно. Такий вид інформації має систематичний характер і справляє найбільший вплив на сам процес сплати й охоплює нарахування та сплату певного виду майнового податку. Дана інформація містить: інформацію про нарахування податку, отримання інформації про його сплату, подання податкової звітності та ін.

Похідна – це інформація, що пов'язана з відносинами стосовно нарахування чи сплати податку на майно. Переважно ця інформація ініційована лише одним суб'єктом майнового оподаткування до державних органів чи судів. Цей вид інформації дає змогу масштабно оцінити позитивні та негативні сторони податкової діяльності, а також усебічно проаналізувати досвід, об'єктивно відобразити причини порушень і недоліків, розробити заходи щодо їх усунення.

У підрозділі 2.1 *«Особливості правового регулювання інформаційних відносин, пов'язаних із справлянням податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки»* проведено аналіз законодавства і практики, який показав, що не достатньо закріпити в законодавстві перелік об'єктів нерухомості, що є базою оподаткування нерухомого майна. Доведено, що потрібно створити єдину інформаційну базу даних щодо об'єктів майнового оподаткування в Україні, яка стане основним джерелом попередньої інформації в даному виді оподаткування.

Особливістю попередньої інформації при справлянні податку на

нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, є те, що окрім загальної інформації, закріпленої в Податковому та Бюджетному кодексах, вона також визначається й органами місцевого самоврядування.

У дисертації досліджено обіг безпосередньої інформації з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, та визначено основні проблеми:

- існування інформаційної прогалини стосовно об'єктивного визначення бази для нарахування податку. Базою для нарахування податку залишається площа об'єкту нерухомого майна, тобто у механізм розрахунку податку не закладено ринкову вартість нерухомості;

- відсутність вчасного та достовірного забезпечення інформацією про об'єкти оподаткування податком на майно органів Державної податкової служби України;

- відсутність підзаконного нормативно-правового акта, який би регулював порядок співпраці між безпосередніми суб'єктами інформаційної взаємодії під час адміністрування податку на майно;

- існування інформаційної прогалини відносно питань оподаткування нерухомості, розташованої на території Автономної Республіки Крим, Луганської та Донецької області. Перш за все, це має відношення до осіб, які стали внутрішньо переміщеними особами (жителі Криму, частини Донецької та Луганської областей).

Існують проблеми й в нормативно-правовому забезпеченні похідної інформації. Зокрема відсутня чітка регламентація обміну податковою інформацією з правоохоронними органами.

У підрозділі 2.2 «*Особливості правового регулювання інформаційних відносин, пов'язаних із справлянням транспортного податку*» констатується, що за часів незалежності в Україні оподаткування власників транспортних засобів зазнало кількох радикальних змін, як результат змінювалась правова основа даного податку, як підстава фіксації та отримання попередньої інформації.

Встановлено, що основним недоліком безпосередньої інформації є відсутність єдиної інформаційної бази даних, як джерела інформації для нарахування транспортного податку. Дана інформаційна база повинна охоплювати інформацію за кількома спрямуваннями відносно об'єкта оподаткування: наземних транспортних засобів, що мають двигуни внутрішнього згорання за обсягом циліндрів двигуна; транспортних засобів з електродвигунами чи з гібридними двигунами за потужністю двигуна; яхт, моторних човнів і катерів, водних мотоциклів за потужністю двигуна; літальних апаратів (літаків, гелікоптерів тощо) за потужністю двигуна.

Акцентовано увагу на відсутності в нормативній базі, відносно справляння транспортного податку, норм щодо перерахування та повернення надмірно сплачених коштів у разі втрати права власності на об'єкт оподаткування після сплати податку. Дану проблему вирішують за рахунок похідної інформації, а саме судової практики.

У підрозділі 2.3 «Особливості правового регулювання інформаційних відносин, пов'язаних із справлянням плати за землю» проаналізовано історію такого податку, визначено його функції та джерела правового регулювання.

Встановлено, що основним джерелом попередньої інформації щодо нарахування та сплати земельного податку є Державний земельний кадастр.

Акцентовано увагу на тому, що в Україні система державної реєстрації прав на об'єкти нерухомого майна є інституційно роз'єднаною, зокрема відомості про зареєстровані (сформовані) земельні ділянки фіксуються у Державному земельному кадастрі, а відомості про зареєстровані права на земельну і не земельну нерухомість – у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно. Наявність двох баз даних, інформація з яких впливає на повноту нарахування плати за землю, які передаються до Державної податкової служби України, не сприяють ефективності цього процесу.

Встановлено доцільність об'єднання функцій реєстрації земельних ділянок та прав на них в управлінні одного органу, а зосередження інформації про реєстрацію земельних ділянок та прав на них в єдиному реєстрі.

У Розділі 3 «Перспективи застосування в Україні зарубіжного досвіду правового регулювання інформаційних відносин, пов'язаних зі справлянням податку на майно» констатовано, що з досвіду зарубіжних країн можна запозичити високу координацію діяльності різних відомств по збору, обробці та збереженню інформації про стан об'єктів нерухомості.

Враховуючи світовий досвід окремих зарубіжних країн у сфері інформаційного забезпечення податкових служб, визнано за необхідне впровадження у вітчизняні інформаційно-податкові відносини новітніх досягнень у сфері оподаткування:

– процедури електронного декларування та сплати різних податків і зборів у будь-який зручний спосіб та час для всіх платників податків (Ірландія, Латвія, Канада);

– єдиної системи сплати податків «Єдиний рахунок», яка дозволяє платнику податків одним платіжним дорученням сплатити грошові зобов'язання за всіма податкам та зборам (Швеція, Данія, Велика Британія, Бельгія);

– проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед платників податків через засоби масової комунікації (Франція);

– системи «Call-center» як безкоштовної телефонної інформаційної служби для надання консультацій громадянам з питань сплати податків і зборів (Республіка Азербайджан) тощо.

Наголошується на тому, що після внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи, підходи до регулювання інформаційного забезпечення податкового адміністрування в Україні збігаються з підходами, прийнятими у Європейському Союзі.

ВИСНОВКИ

У дисертації проведено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення наукового завдання, що полягає у розробці науково обґрунтованих рекомендацій щодо комплексного дослідження правового регулювання інформаційних відносин, пов'язаних зі справлянням податку на майно в Україні. У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій та рекомендацій, що спрямовані на досягнення поставленої мети, зокрема:

1. Доведено, що інформаційні відносини в податковій сфері – це суспільні відносини, що виникають в податковій сфері під час обігу інформації, тобто створення, розподілу та її використання. Інформаційні правовідносини є суспільними відносинами, що виникають стосовно обігу інформації в податковій сфері і регулюються податковим законодавством.

Інформаційно-податкові правовідносини мають такі ознаки, як: вони є різновидом суспільних відносин, що пов'язані з обігом інформації в податковій сфері; вони виникають, функціонують і припиняються на основі норм податкового та інформаційного права; єдиним об'єктом їх правового регулювання є податкова інформація; їм властива одностороння державно-владна природа.

2. Податкова інформація включає: а) інформацію, що забезпечує реалізацію покладених на контролюючі органи завдань і функцій у порядку, встановленому Податковим кодексом України; б) сукупність даних, що створені або отримані суб'єктами інформаційних відносин у процесі поточної діяльності; в) відомості створених чи отриманих від суб'єктів податкових правовідносин. Відомості від останніх суб'єктів – це не лише інформація стосовно сплати податків, а й інші фінансові дані. Наприклад, інформація про відкриття чи закриття банківського рахунку, купівлю-продаж майна, спадкування чи дарування та інше. Зважаючи на те, що саме фінансова інформація створена чи отримана від суб'єктів податкових правовідносин є вирішальною для нарахування та стягнення податків, цю інформацію було запропоновано виділити в окремий вид податкової інформації, а саме фіскальну інформацію.

Фіскальна інформація – це сукупність фінансових відомостей, що повідомляються органам державної податкової служби у зв'язку з формуванням дохідної частини Державного бюджету України та місцевих бюджетів.

3. Особливою формою діяльності органів державної податкової служби у сфері електронного врядування є електронне оподаткування як форма організації державного управління оподаткуванням, що здійснюється за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій та мережі Інтернет. Будучи особливою формою діяльності державних податкових органів, електронне оподаткування охоплює такі блоки, як інституційний (інфраструктура електронної взаємодії), учасницький (електронна звітність, електронна комерція та ін.) та безпековий (забезпечення податкової конфіденційності).

4. Розглянувши інформаційні відносини, відокремлено їх від самих податків. Виокремлено такі види інформаційно-податкових відносинах: а) інформаційні відносини, що передують сплаті податку; б) інформаційні відносини в процесі самої сплати податку; в) інформаційні відносини, що прямо не пов'язані зі здійсненням сплати податків.

Відповідно до такого поділу інформацію, що забезпечує механізм справляння податку на майно, можна розглядати як попередню, безпосередню та похідну.

Попередня інформація в майновому оподаткуванні – це інформація пов'язана з формуванням певного правового підґрунтя, а також баз даних стосовно, об'єкта та суб'єкта оподаткування. Безпосередня інформація – це органічна частина процесу стягнення податку на майно. Похідна – це інформація, що пов'язана з відносинами стосовно нарахування чи сплати податку на майно.

5. Встановлено особливості правового регулювання інформаційних відносин, пов'язаних з справлянням податку на майно. По-перше, це регулювання не просто певного виду суспільних відносин, а комплексних відносин, що об'єднують інформаційні і податкові. По-друге, державно-владний характер впливу спрямований на врегулювання, розвиток і охорону як інформаційних відносин в податковій сфері, так і податкових в частині оподаткування майна. По-третє, регулювання інформаційних відносин, пов'язаних з справлянням податку на майно, відбувається за допомогою норм інформаційного та податкового права.

Правове регулювання інформаційних відносин, пов'язаних зі справлянням податку на майно, – це здійснюваний державою за допомогою системи правових засобів владний вплив на інформаційні відносини, пов'язані зі справлянням податку на майно з метою їх закріплення, розвитку і охорони.

6. Під час аналізу правового регулювання інформаційного забезпечення органів державної податкової служби, пов'язаного зі справлянням податку на майно, було встановлено такі положення:

– інформаційне забезпечення справляння майнових податків є пріоритетним у процесі удосконалення податкової системи в цілому. Зокрема у цьому процесі потрібно звернути особливу увагу на доступність фізичним особам усіх електронних сервісів, що допомагають виконувати свій обов'язок перед державою;

– ефективне адміністрування майнових податків потребує чіткої інформаційної взаємодії між усіма суб'єктами даного процесу. Однак інформація, яка необхідна для належного адміністрування зазначених податків, знаходиться в різних інформаційних базах. Отже інформаційна взаємодія й координація дій виходить на перший план удосконалення майнового оподаткування;

– ефективне адміністрування майнових податків також потребує формування інформаційних баз стосовно сплати певного виду податку на майно, які є джерелом інформації. Найчастіше інформаційні бази для сплати

податку на майно формуються за об'єктом чи суб'єктом сплати певного податку.

7. На підставі аналізу правового регулювання інформаційних відносин, пов'язаних із справлянням податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, встановлено, що модель такого податку потребує удосконалення таким чином:

- формування інформаційної бази для нарахування податку на майно, відмінне від земельної ділянки, не на основі оподаткування площі, а виходячи з кадастрової вартості майна, з обов'язковим корегуванням, через певний період, враховуючи вартість покращень та вартість земельної ділянки;

- удосконалення якості адміністрування: з врахуванням територіального розташування нерухомості; з уникненням зрівняльного обкладення нежитлової нерухомості суб'єктів господарювання, використання якої призводить до одержання прибутку, і фізичних осіб, у яких в більшості випадків нежитлова нерухомість використовується на неприбуткові господарські цілі (господарські споруди на дачах і у приватному секторі тощо); з позбавленням пільгового підходу до власників кількох об'єктів нерухомості.

8. Проведений аналіз правового регулювання інформаційних відносин, пов'язаних із справлянням транспортного податку, показав, що стосовно даного податку в законодавстві не передбачено порядку перерахування та повернення надмірно сплачених коштів у разі втрати права власності на об'єкт оподаткування після сплати податку.

Обґрунтовано необхідність створення єдиної інформаційної бази даних як джерела інформації для нарахування транспортного податку, яка б охоплювала автотранспорт, водний транспорт та авіатранспорт.

9. На підставі аналізу правового регулювання інформаційних відносин, пов'язаних із справлянням плати за землю, зроблено висновок, що національна система державної реєстрації прав на об'єкти нерухомого майна є інституційно роз'єднаною. Для покращення інформаційного забезпечення Державної податкової служби України даними, необхідними для справляння плати на землю, доцільно зосередити функції реєстрації земельних ділянок та прав на них в управлінні одного органу, а відомості про зареєстровані (сформовані) земельні ділянки та відомості про зареєстровані права на земельну і неземельну нерухомість в одній базі даних.

10. Комплексне вивчення реформаторського досвіду зарубіжних країн з метою адаптування до вітчизняних умов, для підвищення ефективності та результативності роботи податкових органів України показало, що доцільним є виділення наступних векторів удосконалення законодавства України щодо правового регулювання інформаційного забезпечення податкового адміністрування в контексті європейської інтеграції:

- формування баз даних щодо податкових консультантів, керівників, головних бухгалтерів організацій, які застосовують схеми ухилення від сплати податків на підставі моделі взаємодії відкритих систем OSI (Open System Inter connection);

- використання спеціалізованих геоінформаційних систем, орієнтованих на розв’язання завдань у предметній сфері на основі єдиної структури просторових даних (SDI, Spatial Data Infrastructure) щодо адміністрування майнових податків;

- організація збирання інформації про платника податків з використанням інтелектуальних інформаційних технологій (knowledge-based systems);

- інформаційна інфраструктура майнового оподаткування повинна формуватися шляхом розвитку інформаційних систем, інформаційно-аналітичних систем відповідних органів;

- модернізаційні процеси податкового відомства повинні відбуватись із застосуванням інновацій та інформаційних технологій, розвитку електронного оподаткування, що направлені на підвищення ефективності діяльності податкових органів, трансформації контролюючого в обслуговуючий орган із сучасним спектром он-лайн послуг та формуванню сучасної національної податкової служби з урахуванням європейських стандартів, в тому числі і у сфері інформаційної безпеки.

11. Запропоновано внести такі зміни та доповнення до нормативно-правових актів:

- викласти статтю 16 Закону України «Про інформацію» у такій редакції:

«Податкова інформація – сукупність відомостей і даних, що створені або отримані суб’єктами інформаційних відносин у процесі діяльності в податковій сфері і необхідні для реалізації покладених на контролюючі органи завдань і функцій у порядку, встановленому Податковим кодексом України».

- пропонується законодавчо визначити поняття «інформаційні бази даних оподаткування» шляхом внесення доповнення до статті 14 Податкового кодексу України, а саме додати пункт 14.1.86-1 в такій редакції:

«Інформаційні бази даних оподаткування – це групи взаємопов’язаних задокументованих одиниць інформації, які об’єднані в автоматизованих інформаційних системах за певними ознаками для нарахування податку».

12. З метою забезпечення ефективної роботи податкових органів вбачається за доцільне закріпити на рівні нормативного акту перелік джерел, з яких податкові органи матимуть змогу отримувати інформацію про статус об’єктів майнового оподаткування. Зокрема, нормативно регламентувати: зміст інформації, необхідної для реалізації визначеного повноваження і обов’язкової для передачі, виробництва і збереження з метою передачі; список джерел, алгоритм подачі відомостей; суб’єктів, зобов’язаних взаємодіяти з податковими органами при вчиненні зазначених вище операцій, і процедуру (включаючи терміни та форми) взаємодії; відповідальність за порушення правил інформаційного забезпечення та порядок притягнення до неї; мету та принципи інформаційного забезпечення, наявність яких полегшить регулюючий вплив правовідносин, актів реалізації права та правосвідомості за наявності прогалин у нормативному масиві.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Шевчук М.О. Налогообложение транспортных средств: аспекты правового регулирования. *Международный научно-практический правовой журнал. Legea si Viata.*. 2018. № 2/2. С. 119-122.
2. Шевчук М. О. Податкова інформація як об'єкт інформаційних відносин. *Evropsky politicka pravni diskurz» Європейський політико-правовий дискус.* Жовтень 2020. № 5. С. 56-63.
3. Шевчук М. О. Електронне оподаткування як особлива форма діяльності органів фіскальної служби у сфері електронного врядування. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* Серія «Юридичні науки». 2017. № 6. С. 35-38.
4. Шевчук М. О. Інформаційне забезпечення органів фіскальної служби України як елемент стратегічного плану розвитку країни. *Науково практичний господарсько-правовий журнал «Підприємництво, господарство і право».* 2017. № 6. С. 144-147.
5. Шевчук М. О. Інформаційне забезпечення органів державної фіскальної служби під час стягнення податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. *Науковий збірник Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара «Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції».* 2018. № 3. С. 165-168.
6. Шевчук М.О. Особливості правового регулювання інформаційних правовідносин у діяльності органів державної фіскальної служби в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* Серія «ПРАВО». 2016. № 40. С. 66-69.
7. Шевчук М. О. Інформаційні правовідносини як юридична категорія. *Вісник Харківського Національного Університету імені В. Н. Каразіна.* Серія «ПРАВО». 2016. № 22. С. 234-237.
8. Шевчук М. О. Деякі особливості правового регулювання інформаційних правовідносин в діяльності органів державної фіскальної служби України. *Журнал «Молодий вчений».* 2016. № 7 (34). С. 272-275
9. Шевчук М. О. Справляння податку з власників транспортного засобу: міжнародний досвід: *Актуальні дослідження правової та історичної науки (випуск 22) : Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Збірник тез доповідей (м. Тернопіль, 14 травня 2020 року).* Тернопіль. 2020. С. 21-23.
10. Шевчук М.О. Питання історичного розвитку нормативно-правового забезпечення інформаційних відносин у сфері діяльності фіскальних органів: *Актуальні дослідження правової та історичної науки (випуск 26) : Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Збірник тез доповідей (м. Тернопіль, 15 жовтня 2020 року).* Тернопіль, 2020. С. 11-12.

АНОТАЦІЯ

Шевчук М. О. Правове регулювання інформаційних відносин, пов'язаних зі справлянням податку на майно в Україні. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Хмельницький, 2021.

Дисертацію присвячено дослідженню інформаційного забезпечення податкових органів, пов'язаного зі справлянням податку на майно в Україні та правовому регулюванню даного процесу.

У дисертації розкрито поняття та особливості інформаційних відносин в податковій сфері, розглянуто податкову інформацію та фіскальну інформацію, як об'єкт інформаційних відносин. Детально проаналізовано етапи нормативно-правового забезпечення інформаційних відносин в податковій сфері.

Охарактеризовано особливості правового регулювання інформаційних відносин, пов'язаних із справлянням податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; правового регулювання інформаційних відносин, пов'язаних із справлянням транспортного податку; правового регулювання інформаційних відносин, пов'язаних із справлянням плати за землю.

Визначено, що особливою формою діяльності органів державної податкової служби у сфері електронного врядування є електронне оподаткування, як форма організації державного управління оподаткуванням, що здійснюється за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій та мережі Інтернет.

Виділено кілька видів інформаційних відносин у податковій сфері: інформаційні відносини, що передують сплаті податку; інформаційні відносини в процесі самої сплати податку; та інформаційні відносини, що прямо не пов'язані зі здійсненням сплати податків. Відповідно до такого поділу інформацію, що забезпечує механізм справляння податку на майно умовно поділили на попередню, безпосередню та похідну.

Визначено, що ефективне адміністрування майнових податків потребує формування інформаційних баз стосовно сплати певного виду податку на майно, які є джерелом інформації.

Виділено вектори удосконалення законодавства України щодо правового регулювання інформаційного забезпечення податкового адміністрування в контексті європейської інтеграції.

Ключові слова: інформаційні відносини в податковій сфері; податкова інформація; фіскальна інформація; інформаційні відносини, пов'язані із справлянням податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки;

інформаційні відносини, пов'язані із справлянням транспортного податку; інформаційні відносини, пов'язані із справлянням плати за землю.

АННОТАЦИЯ

Шевчук М. А. Правовое регулирование информационных отношений, связанных с взиманием налога на имущество в Украине. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Хмельницкий университет управления и права имени Леонида Юзькова, Хмельницкий, 2021.

Диссертация посвящена исследованию информационного обеспечения налоговых органов, связанного с взиманием налога на имущество в Украине и правовому регулированию данного процесса.

В диссертации раскрыто понятие и особенности информационных отношений в налоговой сфере, рассмотрены налоговая и фискальная информация как объект информационных отношений. Подробно проанализированы этапы нормативно-правового обеспечения информационных отношений в налоговой сфере.

Охарактеризованы особенности правового регулирования информационных отношений, связанных с взиманием налога на недвижимое имущество, отличное от земельного участка; правового регулирования информационных отношений, связанных с взиманием транспортного налога; правового регулирования информационных отношений, связанных с взиманием платы за землю.

Определено, что эффективное администрирование имущественных налогов требует формирования информационных баз по уплате определенного вида налога на имущество, являющиеся источником информации.

Выделено векторы совершенствования законодательства Украины относительно правового регулирования информационного обеспечения налогового администрирования в контексте европейской интеграции.

Ключевые слова: информационные отношения в налоговой сфере; налоговая информация; фискальная информация; информационные отношения, связанные с взиманием налога на недвижимое имущество, отличное от земельного участка; информационные отношения, связанные с взиманием транспортного налога; информационные отношения, связанные с взиманием платы за землю.

SUMMARY

Shevchuk M.O. Legal regulation of information relations related to providing property tax in Ukraine. – On the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of a candidate of legal sciences in specialty 12.00.07 –administrative law and process; finance law; information law. – Khmel'nitsky University of Management and Leonid Yuzkova, Khmel'nitsky, 2021.

The dissertation is devoted to the study of information provision of tax authorities related to the provision of property tax in Ukraine and the legal regulation of this process.

The dissertation discloses the concept and peculiarities of information relations in the tax sphere, tax information and fiscal information as an object of information relations are considered. The stages of regulatory and legal provision of information relations in the tax sphere are analyzed in detail.

The peculiarities of legal regulation of information relations related to the provision of tax on immovable property are characterized by a land plot; legal regulation of information relations associated with the provision of transport tax; legal regulation of information relations associated with land fee.

It is determined that the special form of activity of the State Tax Service bodies in the field of e-governance is electronic taxation as a form of organization of public administration of taxation, carried out through information and communication technologies and the Internet.

Several types of information relations in the tax sphere are allocated: information relations that precede tax; information relations in the process of payment of tax; and informational relationships that are not directly related to the payment of taxes. In accordance with such a division, information that provides a mechanism for providing tax on property conventionally divided into a preliminary, direct and derivative.

It is determined that effective administration of property taxes requires the formation of information bases for paying a certain type of property tax that is a source of information.

The vectors of improvement of Ukrainian legislation are highlighted on the legal regulation of information provision of tax administration in the context of European integration.

The work is proposed to be fixed at the level of the normative act a list of sources, of which tax authorities will be able to receive information on the status of property taxation objects. In particular, normally regulate: the content of the information necessary for the implementation of a certain authority and compulsory for transmission, production and conservation for the purpose of transmission; list of sources, information algorithm; subjects obliged to interact with the tax authorities in the commission of the above operations, and the procedure (including terms and forms) of interaction; responsibility for violating the information provision rules and the procedure for bringing to it; The purpose and principles of information provision, the presence of which will facilitate the regulatory influence of legal relations, acts of realization of law and legal consciousness in the presence of gaps in the normative array.

Key words: information relations in the tax sphere; tax information; fiscal information; Information relations related to the provision of tax on immovable property, which are different from the land plot; information relations associated with the provision of transport tax; Information relations associated with land payment.

Підписано до друку __.__.2021. Зам. № __
Обсяг 0,9 друк. арк. формат 60x90/16. Наклад – 100 прим.

Надруковано у ТОВ «Хмельницький ЦНТІ»
29000, м. Хмельницький, вул. Свободи, 36
Тел. : (0382) 65-50-96